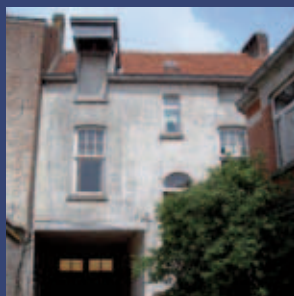

Leuven historisch

Leuens Historisch Genootschap VZW

België - Belgique
P.B. / P.P.
3000 Leuven 1
2 / 2540

driemaandelijkse
nieuwsbrief **29**
jaargang 8 - juni 2011

03 Openbaar vervoer anno 1813

07 Stabiliteitsingrepen in de Sint-Jakobskerk

A Vergeten kunstatelier Charlier uit Leuven

13 Varia -Erfgoedproject - Keizersberg - HistarUZ

09 Red de bottelarij - het vervolg

14 Herfstexcursie naar 's-Hertogenbosch

Wanneer we er de jaren bijrekenen van de moedervereniging GOKLO, gestart in 1961, dan kunnen we bogen op vijftig jaar werking voor het behoud van ons Leuvense erfgoed, zowel roerend als onroerend, in de geest van het Comiteit Oud-Leuven van het stichtingsjaar 1910.

In dit nummer verlengen we de perspectieven en kijken we nieuwsgierig naar een politieverordening van 1812, die bezorgd waakt over de stiptheid en de correcte service van de postkoetsverbindingen vanuit Leuven. Een verslag **over openbaar vervoer** dat past in een boeiend verhaal.

We werden op de hoogte gebracht van de bemoedigende ingrepen bij het bewaren van de **Sint-Jakobskerk**. De **stabiliteit** is nu praktisch verzekerd. Het gaat nu nog over de beslissende bewaarsprocedure van het geheel.

Iets jonger in de tijd brengen we licht op een Leuvense bedrijf dat zich toch met succes driekwarteeuw lang onledig hield met een segment uit 'les arts du feu'. Een **pottenbakkerij** met eigen creatie van vormen en decoratie van glas, faïence en ander steengoed. Men vindt kunstwerken daarvan in musea, in privécollecties en als versiering in menige huisgevel. We hebben het over het geslacht **Charlier** met aanverwante kunstenaars en medewerkers.

Meer zorgen baren ons het behoud van het eigen karakter van de Leuvense straten; die veranderen in rijen van appartementsblokken die niet passen in het gabarit van de stad. We hebben het over de aanpak van een industrieel gegroeid gebouw de **bottelarij Devroey-Beckers** aan het einde van de Tiensestraat. Een enige gelegenheid om de Tiensestraat haar oorspronkelijk karakter terug te geven. Ideeën genoeg, men moet alleen proberen wat meer creativiteit op te brengen. We geven het grif toe: niet iedereen is daartoe in staat. Maar er zijn er ook die hen daarin kunnen helpen...

We maken ons ook zorgen over de aanpak van bepaalde ingrepen in het stadsweefsel. De goegemeente mag geïnformeerd worden over beslissingen die de overheid neemt inzake het gemeengoed. We hebben het o.a. over de beperkte informatie rond de **afgraving van de Keizersberg**.

Op uitnodiging van de cultuurhistorische vereniging De Boschboom van 's-Hertogenbosch, die vorig jaar een bezoek bracht aan onze stad Leuven, gaan we nu op **excursie** naar onze zusterstad in Nederland.

Het geeft ons allemaal een goed gevoel te vernemen dat ONS museum M de verdiende 'Publieksprijs' heeft verworven. Met een goed bedoeld bedrag als beloning. Een doekje voor het bloeden? Nee toch, integendeel, een aanzet om het Leuvense publiek nog méér aan te trekken. Ook de gewone Leuvenaars, die niet noodzakelijk een hoge pet opheeft van opgeklopte cultuur, maar die graag herinnerd wordt aan de tijd van toen, die uitkijkt naar zijn Leuvense aandeel, memorabilia, prullaria, ...zelfs een Leuvense stoof met gerief in de kookpot en mastellen als dessert. Wanneer komt dàar een plaats voor?

Leuven zonder zijn openbaar vervoer; het is er moeilijk weg te denken. Dit openbaar vervoer heeft in Leuven sterk het stadsgezicht bepaald. Zo zien we niet alleen elke minuut wel een lijnbus opduiken, maar bepaalde het *Lijngebouw* (plechtig geopend op 29 september 2001) ook sterk het uitzicht van het Martelarenplein. In februari 2012 zal dan weer, in het hart van Leuven zelf, een vernieuwd plein (waarschijnlijk onder een nieuwe naam) als een feniks uit de assen van het oude *Fochplein* herrijzen. Het populaire gebruik van het openbaar vervoer zal zijn culminatiepunt in dit nieuwe plein vinden.

Wat de treinreizigers betreft, voor hen werd in 1870 het *oude stationsgebouw* (het huidige dateert van 1875) definitief verbonden met de stadskern via de toenmalige *Statiestraat* en moesten eeuwenoude huizenblokken wijken. Aanpassingen aan de stad voor het openbaar vervoer, de typische drukte: het is ooit heel anders geweest. Via een Leuvense politieverordening van 17 februari 1813 (herziening van die van 6 februari 1812, zie illustratie) betreffende *les voitures publiques*, krijgen we heel wat informatie mee over het geschapen wettelijke kader waaraan dit *openbaar vervoer* moest voldoen. De mededelingen zijn in het Frans en men spreekt van *voitures*, waar we eerder het woord *diligences* zouden verwachten. Misschien sprak degene die over *persoonlijk vervoer* beschikte wel eerder over zijn *diligence*, dan over zijn *voiture*. We denken dit ook te mogen vertalen als koets.

De uitbaters van dit Leuvense openbaar vervoer zijn aan strenge voorwaarden gebonden. Als eerste voorwaarde moeten ze verzekeren dat het vervoer vertrekt aan de halteplaats op het uur zoals geafficheerd. Tijdstip en plaats van vertrek en aankomst, noch de prijzen mogen worden gewijzigd zonder dit vijftien dagen vooraf te melden aan het secretariaat van de burgemeester. Bij verstek of nalatigheid kunnen zware straffen worden opgelegd. Vertragingen kunnen op deze manier boetes opleveren (vergelijk met vandaag!).

Een exemplaar van die verordening wordt dan ook uitgehangen bij wie dit openbare vervoer aanbiedt en hiermee is ook alle praktische informatie voor de reizigers beschikbaar in de vorm van een officieel document.

Fragment uit de Leuvense politieverordening van 17 februari 1813 SAL, nr. 10480, f° 326r°

Reizigers - Detail uit L'arrivée d'une diligence [...] van L.-L. Bouilly

Er wordt duidelijk meegedeeld welke steden met de koets te bereiken zijn. Leuven-Antwerpen is een vaste lijn, evenals de lijnen naar Brussel, Tienen, Diest via Aarschot en terug. Bij de meeste lijnen is het vertrek afhankelijk van de tijd van het jaar; dat is echter niet noodzakelijk. In dat geval vertrekt men een half uur tot een heel uur vroeger. Die aangepaste uren worden allemaal samen met de data geafficheerd. Opmerkelijk is ook dat deze periodes niet gestandaardiseerd zijn, ze verschillen per verbinding.

Voor **Leuven-Antwerpen** ligt het dagelijkse vertrek van twee postkoetsen vast. De eerste vertrekt in de vroege ochtend aan de stelplaats, gelegen bij de *heer Hambrouck, brouwer aan de Vismarkt*. Er zijn zes zitplaatsen beschikbaar binnenin, en twee buiten op de *cabriolet* achteraan. De tweede vertrekt na de middag, beschikt over negen plaatsen binnenin en ook twee buiten op de *cabriolet*. Voor beide koetsen wordt de aankomst zo'n zes uur later verwacht aan het *Gasthof Engelandt* (Keizerstraat). Ook in Antwerpen vertrekt – net zoals in Leuven – de koets in de vroege ochtend en de andere na de middag. De prijs per persoon is telkens *5 francs*. Belangrijk is ook dat de uitbaters de aangegeven waarde van de goederen van de reizigers verzekeren.

Voor de lijn **Leuven-Brussel** bieden drie agentschappen hun diensten aan:

De *heer Marguery* heeft zijn kantoor in Leuven in de Diestsestraat en de terminus is in Brussel, aan het *hôtel du Lion d'Or, rue des Fripiers* (Oude-Kleerkopersstraat). Zowel in Leuven als in Brussel vertrekken elke dag twee koetsen, op hetzelfde moment. Elke rit duurt zo'n vier uur. Het vertrek is voorzien in de vroege ochtend en de late namiddag.

De *heer Bergé* uit Brussel verzekert een dagelijkse verbinding van Leuven met Brussel. In Leuven is de plaats van vertrek en aankomst aan het *gasthof Het Wit Schaep* (Naamsestraat, hoek Standonckstraat), in Brussel aan het *hôtel de la Couronne* (aan de oude Korenhalle). De koets vertrekt in Brussel in de vroege ochtend, in Leuven in de late namiddag. De tocht duurt vier uur en de reizigers betalen *2 francs 23 centimes*.

Sfeerbeeld bedrijvigheid Tiensestraat, ca 1900

De koets van de *heer Degreef* vertrekt vanuit Brussel *au Petit Paris, rue de la Montagne* in de vroege ochtend en komt vier en een half uur later aan in Leuven aan het *gasthof Swarte Are(nt)* (Tiensestraat, hoek Hanengang, pand Van Eyck). Hier kan men dan ook weer naar Brussel vertrekken in de vroege middag. De prijs bedraagt *2 francs 10 centimes* per persoon.

De lijn **Leuven-Diest** via Aarschot wordt uitgebaat door de *heer Deroy*, met een dagelijkse verbinding met één koets. Men vertrekt in de vroege ochtend in Diest en bereikt in de vroege middag Leuven. De koets doet zes uur over dit gehele traject. De aankomst en het vertrek in Leuven gebeuren aan het *Hof van Bergen* (Wandelingsstraat), in Diest aan de standplaats van de heer Deroy zelf. Een reiziger betaalt hier *2 francs 50 centimes* voor, en de helft voor de rit tot in Aarschot.

Voor de lijn **Leuven-Tienen** stapt men in Leuven op aan het *Hof van Keulen* (Brusselsestraat), in Tienen aan de standplaats van de *heer Maes*. In Tienen vertrekt men in de vroege ochtend, in Leuven in de late namiddag. Over dit hele traject van Leuven tot Tienen doet de koets drie uur. Een zitje kost elke reiziger *2 francs*.

Er is ook een lijn waarvan Leuven geen eindhalte is, maar het punt waar een *voiture de passage* nieuwe reizigers kan meenemen. Op de lijn **Luik-Brussel** vertrekken twee koetsen vanuit Luik. In de vroege ochtend komt de ene aan bij het *Hof van Keulen* (Brusselsestraat), de andere aan het *gasthof de Swarte Are(nt)* (Tiensestraat, hoek Hanengang, pand Van Eyck). De rit van Leuven naar Brussel kost *3 francs*. In de omgekeerde richting kan men op deze lijn vanuit Leuven ook mee naar Luik. De ene koets uit Brussel wordt om 11 uur 's avonds (!) verwacht aan het *gasthof de Swarte Are(nt)*, de tweede tegen middernacht aan het *Hof van Keulen* (Brusselsestraat, op de huidige Amerikalei).

Voor de rit met de ene koets betaalt men *10 francs 20 centimes* (en *1 franc* voor de begeleider), voor de andere *10 francs* (en *1 franc* voor de begeleider). Er is maar een zitplaats (en dus rit) voor zover er een plaats in Leuven beschikbaar komt. Voor deze lijn is reservatie blijkbaar niet mogelijk.

Hof van Keulen in de Brusselsestraat

Men kan ook gebruik maken van een *barque ou coche d'eau* (trekschuit). Op die manier kan men via de **Leuvense vaart** Mechelen bereiken. Zowel in Leuven als in Mechelen vertrekken elke dag twee trekschuiten. Net zoals bij de koetsen is men voor de dienstregeling afhankelijk van de tijd van het jaar, in de vroege ochtend en de late namiddag is het vertrek voorzien van een trekschuit. De gehele tocht duurt vier en een half uur (met de halte in Kampenhout inbegrepen, voor de uitwisseling van goederen). Voor de zitplaatsen heeft men de keuze tussen *la grande chambre* of *le commun*. Vanuit Leuven houdt men halte in Wijgmaal, Tildonk, Kampenhout, Boortmeerbeek en Mechelen. Vanuit Mechelen gelden deze haltes ook, echter niet in Wijgmaal voor Leuven, maar vlak na het vertrek wel in Muizen.

Beide vervoermiddelen
(www.geschiedenislessen.nl)

Voor een hele boottocht betaalt men *1 franc 30 centimes* in *la grande chambre*, *90 centimes* in *le commun*. Voor een korte afstand op de bootlijn betaalt men naar gelang van de afstand, volgens zitplaats. Op deze trekschuiten kunnen ook reizigers in- en uitstappen voor vervoer van de ene (tussenliggende) halteplaats naar de andere. Die betalen dan het normale prijsverschil tussen die haltes plus een supplement van *20 centimes*, wanneer men plaatsnam in *la chambre de proue* (vooraan), *30 centimes* in *la chambre de poupe* (achteraan).

Als de gebruikte boten maar twee *chambres* bevatten, dan zal *la grande chambre* zich achteraan bevonden hebben, *la commune* vooraan. Vanaf vier reizigers kan men zo'n *chambre* ook voor zichzelf huren, wanneer minstens een uur vooraf de volledige som betaald wordt, plus een supplement van *1 décime (10 centimes)*. Men kan ook goederen vervoeren, van de ene halteplaats tot de andere betaalt men *20 centimes* voor een colis van 5 kg en minder, voor elke kilo meer betaalt men *1 centime* extra.

De bron die we hier gebruikt hebben is uiteraard geen *historische bron* te noemen. Het is geen relaas van de feiten *achteraf*, maar toont wel duidelijk de noodzaak tot een wettelijk kader voor het openbaar vervoer aan.

Het is duidelijk dat het openbaar vervoer (volgens de noden van de tijd) toch wel een hele onderneming was, zowel voor de ondernemer (de strenge verordening) als de reiziger zelf. Opmerkelijk is dat de waarde van goederen kon worden verzekerd (beschadiging of diefstal was blijkbaar niet onmogelijk). Op de nachtelijke ritten ging bovendien een *begeleider* mee, die afzonderlijk vergoed werd. Ook is dit openbaar vervoer met de koets op de omliggende grote steden gericht, enkel over de Leuvense vaart gaat het als halteplaats over eerder gehuchtjes. Met het openbaar vervoer dezelfde dag nog heen en terug zijn, dat was vrijwel onmogelijk. Ook zal men vaak een hele tijd vooraf zijn reis gepland moeten hebben. Er was wel één voordeel: van files was nog helemaal geen sprake.

De stabiliteit van de Sint-Jakobskerk in Leuven

Katrien Deckers

De Leuvense Sint-Jakobskerk: is ze nog te redden of is ze gedoemd om te verdwijnen, beetje per beetje verder zakkend in 'de biest'? In 1961 was men de mening toegedaan dat het dermate slecht gesteld was met de stabiliteit, dat besloten werd de kerk te sluiten en te ontwijden.

Als reden voor de vastgestelde verzakkingen en barsten ging men er vanuit dat de romaanse toren scheef zakte en leunde tegen het schip van de kerk. De kolommen van de kerk konden die zijdelingse krachten niet opvangen en zakten, volgens de toenmalige theorie, verder in de weinig draagkrachtige ondergrond. Een schets (zie foto), gemaakt op het pleisterwerk van de muur ter hoogte van het orgel illustreert perfect hoe men toen de stabiliteitsproblemen evalueerde.

Men nam bijgevolg alle maatregelen die men nodig achtte om de stabiliteit te garanderen; tegen de bestaande kolommen van de viering stortte men een extra kolom in beton als tegendruk voor de romaanse toren.

Het gewicht van de muren en gewelven dat de kolommen deed verzakken in de ondergrond, werd opgevangen door middel van stellingen. Deze stellingen werden voorzien van een brede betonnen basis om verdere verzakkingen te vermijden.

De gewelven in de zijbeuken werden gedemonteerd om het gewicht op de muren te verminderen. En zo komt het dat de Sint-Jakobskerk, sinds verschillende decennia haar specifieke uitzicht heeft gekregen, een kerk met een woud van stellingen en extra betonnen kolommen.

In 2003 tekent de stad Leuven een erfpachtovereenkomst met de kerkfabriek van Sint-Jakobs, eigenaar van de kerk. De erfpacht legt vast dat in een eerste fase de nodige stabiliteitswerken dienen te gebeuren. Pas na evaluatie kan de tweede fase van de eigenlijke restauratiewerken beginnen.

In de daarop volgende jaren worden enkele dringende werkzaamheden uitgevoerd: enkele zeer onstabiele luchtbogen worden gedemonteerd, het dak wordt hersteld, de regenwaterafvoer wordt nagekeken en waar nodig hersteld en er komt een noodverlichting in de kerk.

In 2005 bestelt de stad een vooronderzoek naar de stabiliteit van de Sint-Jakobskerk. De conclusie van de studie in 2007 is klaar en duidelijk: de oorzaken van de stabiliteitsproblemen van de Sint-Jakobskerk zijn bekend en kunnen worden opgelost. Met dien verstande dat niet de romaanse toren de oorzaak van de verzakkingen is maar wel de weinig draagkrachtige ondergrond. Dit is trouwens geen nieuw probleem; men heeft kunnen vaststellen dat al heel snel na de bouw de kerk te kampen kreeg met verzakkingen. Door de eeuwen heen heeft men getracht hiervoor oplossingen te vinden.

Eens het nodige vooronderzoek verricht was, kon de stad Leuven in 2010, via een openbare procedure, het stabiliteitsbureau (TRICONCONSULT) aanstellen. Het is de taak van het studie bureau om een uitvoeringsdossier voor de stabiliteitswerken van de kerk uit te werken, er rekening mee houdend dat de stabiliteitsmaatregelen op geen enkele wijze de latere restauratie mogen hypothekeren.

Momenteel werkt het studie bureau i.s.m. het architectenbureau Studioroma aan het uitvoeringsdossier waarin alle stabiliteitsmaatregelen in detail beschreven worden.

Boren - van micropalen - Foto Triconsult

De belangrijkste stabiliteitswerken zijn de volgende: de versteviging van de bestaande funderingen van de kolommen van het schip, de vieringtoren en de romaanse toren door middel van micropalen tot op draagkrachtige grond (lengte 13 m!), het stijf verbinden van de kolommen van de vieringtoren met de gevelvlakken van het schip en het transept door middel van ingeboorde ankers (niet zichtbaar), herstel van het draagvermogen van de kolommen door inboringen van ankers en grout (niet zichtbaar), de heropbouw van de luchtbogen, het plaatsen van trekkers ter hoogte van de hoge glasramen van het schip, herstelling van het houtwerk, de reconstructie van de gedemonteerde gewelven.

Wanneer alles weer stabiel is kunnen eindelijk de ‘tijdelijke’ stellingen en de verstevigingen in beton van de jaren 1965 - 1971 verwijderd worden. Het uitvoeringsdossier voor de stabiliteitswerken zal ingediend worden bij de Vlaamse Overheid voor het verkrijgen van restauratiesubsidies. Na goedkeuring van deze subsidie kan er een aannemer worden aangesteld en kunnen de stabiliteitswerken starten. De kosten voor de stabiliteitswerken worden geraamd op 2 miljoen euro. De werken starten ten vroegste in 2013.

Vergeten kunstelier Charlier uit Leuven (*)

Patrick Valvekens

Een bijna verdwenen facet van een Leuvens aardewerkbedrijf uit de “belle époque”. Relicten van het atelier Charlier in het Leuvense straatbeeld.

In 1870 wordt in Leuven **Arthur Charlier** geboren, zoon van Jean Baptiste Adolphe, een handelsvertegenwoordiger en uitbater van een stoomspinnerij in de Mechelsestraat. Na het overlijden van zijn ouders (Adolphe †1910 en Emilie Masuit †1909) decoreert Arthur hun **grafplaat met een ceramiektableau** met de voorstelling van de gekruisigde, geflankeerd door de patroonheiligen van zijn ouders, naar analogie van een middeleeuws epitaaf. Onderaan, tussen de portretten van de overledenen, bevindt zich de inscriptie RIP omgeven door art nouveau bladmotieven.

Op het einde van de negentiende eeuw begint Arthur een **ceramiek- en brandglasatelier** op de **Kapucijnenvoer**, nadien in de **Goudsbloemstraat**. Dan is hij reeds herhaaldelijk werkzaam voor de gegoede burgerij en onder meer ook voor de hertog van Arenberg. Voor deze laatste vervaardigt hij niet alleen een aantal glasramen, maar ook luxegleiswerk uit zijn atelier valt in de smaak van de hertog.

Rond de eeuwwisseling kent de stad Leuven een drukke bouwactiviteit en de huizen van de gegoede burgerij, in neostijlen of in de pas opkomende art nouveau-stijl, worden opgesmukt met glasramen en keramiek. Ook de buitengevels worden getooid met decoratieve taferele in polychrome tegels. Vooral in deze eerste periode decoreert Charlier talrijke **deur- en vensterbekroningen** met florale of gehistorieerde tegels.

Het oorspronkelijke ouderlijke huis in de **Mechelsestraat**, evenals de aanpalende woningen bevatten thans nog een gedecoreerd fronton boven de deur (Mechelsestraat 181, 183, 185, het fronton van nr. 179 werd overpleisterd).

Graf van de ouders (Adolphe †1910 en Emilie Masuit †1909), voormalig kerkhof Parkabdij

Mechelsestraat nr 183, floraal fronton in polychroom aarde-werk door Arthur Charlier

(*): Met dank aan Paul Victor Maes, aan KADOC Leuven en in het bijzonder aan mevrouw Simone Verdél.

Tegeltableau "la cuisine" eertijds aanwezig in de woning van Arthurs ouders in de Tessenstraat, polychroom aardewerk, rechtsonder gesigneerd Charlier Louvain (verdwenen)

Wanneer zijn ouders in het begin van de 20ste eeuw naar de **Tessenstraat 3** verhuizen, voorziet hij de gevel, evenals een groot deel van het interieur van **decoratief aardewerk**. We komen op dit facet van de productie straks terug.

Ondertussen is Arthur gehuwd met Bertha Angeline Beckers, die hem 4 zonen en 3 dochters schenkt. De zonen komen later allen in het atelier van vader terecht, en zelfs de dochter Berthe helpt bij het decoreren van het aardewerk. Gezien de hoge eisen van zijn cliënteel zoekt Charlier naar middelen om de kwaliteit van zijn producten te verbeteren.

Vóór 1900 reeds komt hij in contact met **kanunnik Armand Thiéry** (1868-1955), theoloog, filosoof, kunsthistoricus en zelfs scheikundige. In hun streven naar perfectie experimenteren beiden met allerlei grondstoffen en technieken om de kwaliteit van het glas- en aardewerk tot een niveau te brengen dat de vergelijking kan doorstaan met eeuwenoude, of vermaarde buitenlandse producten. Op aanraden van Thiéry gebruikt Charlier voor zijn aardewerk een grondlaag afkomstig van de vroegere Kartuis. Die grond, rijk aan mangaan, zal hij blijven gebruiken tot vóór de Tweede Wereldoorlog, wanneer zijn samenwerking met Thiéry ophoudt.

Kanunnik Armand Thiéry, met links van hem de jonge Jacques Charlier

Kanunnik Thiéry, die vanaf de eeuwwisseling een vooraanstaande plaats inneemt in het universitaire en culturele leven van de stad, brengt Charlier in contact met de Leuvense neogotiekers Helleputte en Langerock, en met de beeldhouwers Vermeylen en Benoît en Joseph Van Uytvanck.

Vanaf 1899 is Thiéry betrokken bij de bouw van het Leo XIII-seminarie in de Vesaliusstraat, waarin hij een deel van zijn familiefortuin investeert om het complex uit te breiden en uit te bouwen tot een schrijn van de Leuvense kunstambachten op dat ogenblik. In 1907-08 breidt hij het complex uit met het H.-Harthuis en in de kelderverdieping laat hij Charlier de geglazuurde tegelwanden decoreren met polychrome pauwenmotieven. In de professorenrefectorie decoreert Charlier de schouwwand met een tafereel dat de legende van de H. Hubertus en het wonderbaarlijke hert uitbeeldt.

Door de talrijke opdrachten is Arthur Charlier ondertussen genoodzaakt zijn atelier uit te breiden en rond 1900 reeds vestigt hij zich in een ruim herenhuis met tuinen en bijgebouwen in de **Sint-Annastraat**, nabij de Predikherenkerk. Het pand ligt naast een bocht van de Dijle en Arthur kan zijn atelier vlak aan het water inrichten, waarvan hij dankbaar gebruik maakt voor de vervaardiging van zijn aardewerk.

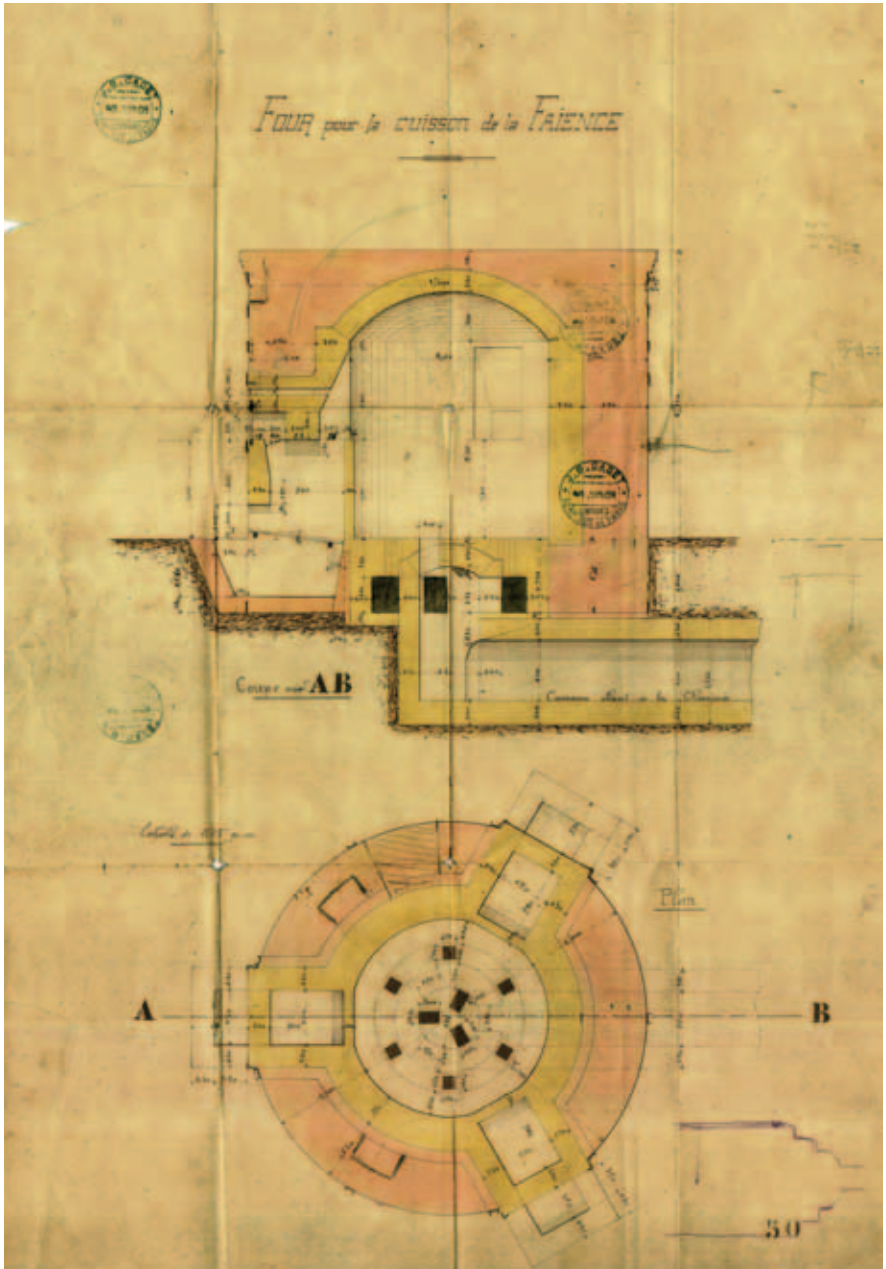

Het atelier van Charlier in de Sint-Annastraat met inscriptie boven de poort

Hij bouwt een kleine oven om zijn brandglas te vervaardigen en een grote oven voor zijn aardewerk en porselein.

Detail uit het kadasterplan van Leuven (1910) met situering van de woning en atelier van Charlier in de Sint-Annastraat nr. 137

Ontwerptekening van de grote, driedelige oven die Charlier laat bouwen in de Sint-Annastraat voor het bakken van aardewerk (1908)

Wanneer Thiéry in 1912 de vervallen **Sint-Geertruiabdij** opkoopt en een volledig restauratieprogramma opstelt, betreft hij hierbij niet alleen de bekendste Leuvense architecten, beeldhouwers en schilders, ook Arthur Charlier wordt aangetrokken om glasramen te vervaardigen voor de nieuw gebouwde kapel op het binnenplein. In de abdijgebouwen voorziet Charlier talrijke plaatsen van glasramen, maar decoreert ook schouwen, keukeninterieurs, vensterbanken en trapafsluitingen van gedecoreerde tegels en aardewerk. Het grootste deel hiervan verdween een 20-tal jaar geleden door systematische plundering van de leegstaande gebouwen.

Een ander merkwaardig product van de samenwerking tussen Charlier en Thiéry ontstaat eveneens tijdens de Eerste Wereldoorlog. Na de brandramp van 1914 wordt in Leuven, mede door toedoen van kanunnik Thiéry het comité "**Art et charité**" opgericht, met als doel kunst en liefdadigheid te verbinden. Een onderdeel hiervan is het Leuvens **speelgoedproject**, waarbij vooral houten speelgoed getoond wordt, vervaardigd door Belgische krijgsgevangenen.

Kinderen in het atelier in de Sint-Geertruiabdij assi-mi-leren de poppen van de firma "REMDEO"

Daarnaast is er een **tentoonstelling**, getiteld "**De Belgische pop**". Deze onderneming, waarbij Thiéry persoonlijk betrokken is, wordt gesteund door gravin Jean de Mérode. Onder de naam REMDEO (anagram vr. Mérode en Latijn voor 'zaak van God') wordt in Leuven een poppenindustrie opgezet, waarin de "mutilés et éprouvés de guerre" worden tewerkgesteld. Het atelier is gevestigd in de Sint-Geertruiabdij. De lichamen van de poppen zijn uitgevoerd in papier-maché en ook dertien-veertienjarige kinderen helpen bij de vervaardiging. Op die manier hebben ze een zeker onderkomen in deze zware tijd en krijgen ze een kleine vergoeding.

Voor de vervaardiging van het hoofd en de ogen (porselein en glas) doet Thiéry een beroep op een "spécialiste de la petite plastique", Arthur Charlier. De afgewerkte poppen worden tentoongesteld, getooid in de klederdracht van diverse steden of streken van België.

Voor de modellen inspireert Thiéry zich op de geraffineerde poppenindustrie in Frankrijk, waarmee het Leuvense product kan

wedijveren. Onder de pruik krijgen de hoofden wel het merk "CHARLIER LOUVAIN" ingestempeld en onder de voetjes de stempel REMDEO.

Arthur Charlier met zoon Jacques in het atelier in de Sint-Anna-straat, met op de achtergrond een zicht op de productie

Geleidelijk aan beginnen de zonen van Arthur hun eigen taak in het atelier op te nemen. Valentin (°1900) tekent en boetseert, Maurice (°1895) bereidt de grondstoffen en gietvormen voor, Constant (°1902) houdt zich bezig met de technische problemen en Jacques (°1899) legt zich in het begin toe op de vervaardiging van brandglas

Het succesrijke aardewerkatelier heeft echter ook een schaduwzijde. De schadelijke stoffen die in het atelier vrijkomen bij het vervaardigen van glas- en aardewerk hebben de vroegtijdige dood van twee zonen tot gevolg. Geleidelijk aan zal Jacques de leiding van het atelier overnemen en wordt hij tevens verantwoordelijk voor de aardewerkproductie. Constant zal later het atelier verlaten en in de administratie terecht komen.

Op 3 november 1930 overlijdt de vader en oprichter van het familiebedrijf, Arthur Charlier. Datzelfde jaar organiseert Armand Thiéry een groots opgezette **tentoonstelling met allerlei nevenmanifestaties** ter gelegenheid van de **100ste verjaardag van de onafhankelijkheid van België** en de voltooiing van de restauratiewerken aan de Sint-Geertruiabdij.

Onder het patronaat van de Belgische en Franse regering, de provincie Brabant en de stad Leuven vertegenwoordigen talloze kunstenaars, niet alleen Leuvenaars, maar ook 65 andere artiesten, de toenmalige Belgische kunstwereld. Gelijktijdig loopt aan de Leuvense Academie een tentoonstelling over eigentijdse kunst, waarbij een groot aantal werken van Meunier worden geëxposeerd. Er wordt een grote tombola georganiseerd waarbij talrijke kunstenaars één of meerdere kunstwerken afstaan ten voordele van de restauratiekosten van de abdij.

Bij de kunstenaars is ook Jacques Charlier aanwezig. In de abdij is immers menig werk van het atelier terug te vinden. Ter gelegenheid van de tentoonstelling biedt het organiserend comité aan het toenmalige koningspaar **Albert en Elisabeth** een **vaas** aan, vervaardigd door Jacques Charlier, en gedecoreerd met de voorstelling van hun beide patroonheiligen, geflankeerd door heraldische motieven.

Siervas met voorstelling van de HH. Albertus en Elisabeth, in 1930 aangeboden aan het koningspaar

Op de tentoonstelling is het atelier vertegenwoordigd met de verschillende technieken die door Charlier worden toegepast. Een korte opsomming in de catalogus leert ons de verschillende producten kennen. Deze technieken worden uitvoeriger bestudeerd door Paul Victor Maes, de Leuvense schilder, die zelf nog in het atelier van Jacques de verschillende technieken aanleerde en als eerste in een publicatie het bestaan ervan weer onder de aandacht bracht.

Vooreerst is er de nabootsing van de **Italiaanse majolica**, in aardewerk met tinhoudend glazuur en veelkleurige versiering, zoals de tegels en schouwmantel in het H. Harthuis in de Vesaliusstraat.

Voor bepaalde soorten aardewerk gebruikt de kunstenaar gegoten pasta, voor producten in porselein: “des terres de Louvain coulées, moulées, engobées et vernissées”. Deze techniek werd gebruikt voor het maken van sierlijke potten en vazen, in de “**Modern Style**”, zowel **art nouveau** als **art déco**, een product dat door het atelier nog tot de jaren 40 met succes wordt geproduceerd.

Een derde techniek is het procédé met eveneens **tinhoudend glazuur** en een **polychrome decoratie**, die zowel voor utilitair als decoratief aardewerk wordt gebruikt. Het decoratieve aardewerk omvat allerlei potten, sierkruiken, tabakspotten, sierborden, die meestal in opdracht werden vervaardigd. Vaak zijn ze voorzien van wapenschilden, monogrammen, allegorische elementen of data. Men gebruikt ook motieven, ontleend aan de 16de of 17de eeuw, niet alleen voor het vaatwerk, maar ook voor het brandglas. Deze producten zijn uniek in hun genre en vinden hun kopers in abdijen, kloosters, en bij edelen in binnen- en buitenland.

Kruik met decoratie 'à l'ancien'

Siervas in de "Modern style" of art deco

Zo was ook **Withney Warren**, de Amerikaanse architect van de universiteitsbibliotheek, bevriend met Charlier en veel van zijn aardewerk vindt zijn weg naar Amerika. Vandaag nog worden veel van deze stukken daar nog steeds beschouwd als authentiek werk uit de 17de of 18de eeuw. Het handwerk, de archaïserende motieven en de gecraqueleerde emails versterken dit authentieke karakter.

Tot de utilitaire producten behoren tabakspotten, kandelaars, farmaciepotten en omhulsels voor bloempotten met bijhorende voetstukken. Die objecten zijn meestal uitgevoerd in de “Modern Style”.

Gertrudisbuste, ontworpen bij de tentoonstelling in de abdij in 1930

Verder wordt er ook melding gemaakt van “**figurines stanifères**”, die door een ingewikkelde puzzel van talrijke losse stukken in een vorm gegoten worden. Zo bewaart museum M een polychroom beeld van Sint-Anna-ten-Drieën, gecopiëerd naar een groep uit het museum van Namen, evenals een monniksfiguur, nagebootst van een Sint-Leonardusbeeldje van de paaskandelaar van Zoutleeuw. Ter gelegenheid van de tentoonstelling in 1930 vervaardigt Jacques Charlier ook een **buste van de H. Gertrudis**, nagebootst naar een middeleeuws beeld van de H. Gertrudis van Nijvel.

Een ander succesrijk product zijn de **gehistorieerde tegels** in de trant van de bekende wit-blauwe Delftse tegels. Talrijke schouwmantels en keukens in het Leuvense worden met deze namaakdelfttegels gedecoreerd, die op de aloude werkwijze in houten mallen met gleisaarde worden vervaardigd. Die tegels waren ook massaal aanwezig in de gerestaureerde Sint-Geertruiabdij.

Met een laatste onderdeel van de atelierproductie komen we bij de **keramiek** die vervaardigd werd voor de verfraaiing van de **buitengevels van burgerhuizen en interieurs van speciaalzaken** als apotheken (vroeger apotheek Deneef in de Bondgenotenlaan), slaggers, café's (het Windmoleken in de Bondgenotenlaan), vishandels (De Walvis in de Mechelsestraat, vroegere vishandel Vanweddingen), enz. Die productie stopt wel bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog en sterft langzaam uit rond 1930.

Door de grote brand van Leuven in 1914, de heropbouw zowel na de Eerste als na de Tweede Wereldoorlog en de nieuwe bouwstijlen en stadsvernieuwing, is het grootste deel van die productie verdwenen.

Slechts een **tiental woningen in de Leuvense binnenstad** vertonen nog sporen van dit facet van het Charlieratelier. We noemden reeds de huizen in de Mechelsestraat. Het ouderlijk huis in de Tessenstraat (nr. 3) is intussen verdwenen.

Een mooi, nog bewaard voorbeeld bevindt zich in de **Regastraat (nr. 25)**, met een decoratie van zwaluwen en een boot, een haan, zwanen en een artdecovrouwenhoofd.

Tegeltableau met haan (Regastraat 25)

De buitengevel van het **huis nr. 11 in de Savoyestraat** (thans restaurant Italia) is rechts gedecoreerd met een klomp, vlottend op water, waarin vissen zwemmen. Die voorstelling verwijst naar de oorspronkelijke benaming van de herberg "Le Sabot", die hier gevestigd was. Rechtsonder zien we de signatuur "A. Charlier 1930". De 'pendant' van dit tafereel, aan de linkerkant, werd een aantal jaren geleden verwijderd omwille van de Franstalige inscriptie. In het interieur werden enkele jaren geleden gehistorieerde tegels overpleisterd.

Tegeltableau met vissen, gesigeneerd Charlier Louvain (Savoyestraat)

Een andere merkwaardige geveldecoratie vertoont het huis nr. 128 in de Tiensestraat, het **voormalige huis "Niclaes"**, een speciaalzaak voor rookartikelen. Het werd in 1911 in eclectische stijl opgetrokken, naar een ontwerp van E. Peeters.

Het fronton boven de vensterpartij op de eerste verdieping is gedecoreerd met geglazuurde tegels met botanische motieven, terwijl de blindboogjes boven de vensterpartij op de tweede verdieping een gestileerd mannen- en vrouwenhoofd bevat, evenals een siervaas. Dit pand staat sinds geruime tijd leeg en de toekomst ervan is onzeker.

Geveldecoratie voormalig huis "Niclaes", Tiensestraat 128

Gevel Maria-Theresiastraat 73
(1912)

Een andere woning, gelegen in de **Maria-Theresiastraat (nr. 73)**, werd eveneens opgetrokken in eclectische stijl, en het ontwerp uit 1912 is in de sokkel gesigineerd “C. Goemans / architecte”. Boven de deuromlijsting en de vensterboog van de benedenverdieping prijkt een gedecoreerd fronton van kleurrijke faiëncetegels met rode klaprozen en decoratieve ranken en krullen. Op de voordeur van deze woning werd enkele weken geleden een bouwaanvraag aangeplakt. De bedoeling hiervan is onduidelijk.

Sinds 1989 verdwenen gedecoreerde faiënceta-bleaus met bloem- en diermotieven van Charlier aan de **Geldenaaksevest** (nrs. 56 en 122).

De vermelde huisgevel in de Savoyestraat met het gesigineerde tafereel van Arthur Charlier komt zelfs niet voor in de recente inventaris van het bouwkundig erfgoed van de stad Leuven. Slechts enkele andere Leuvense woningen vertonen nog sporen van dit facet van het Leuvense atelier. Uit het voorgaande blijken de diversiteit en het belang van de productie van dit Leuvense atelier, zeker tot aan het begin van de Tweede Wereldoorlog.

Tussen beide wereldoorlogen is Jacques Charlier vooral actief als vervaardiger van **brandglas en kunstceramiëk**. Vooral het archaïserend aardewerk en de stukken in “Modern Style” vinden een grote afzet.

In 1944 wordt het atelier in de Sint-Annastraat verwoest. Constant Charlier gaat aan het werk in de Koninklijke Bibliotheek van Brussel. Ondertussen maakt Jacques kennis met Jozef Muls, van 1939 tot 1952 hoogleraar kunstgeschiedenis in Leuven en tijdens de Tweede Wereldoorlog directeur-generaal Schone Kunsten op het Ministerie van Kunsten en Wetenschappen. Door zijn toedoen wordt Jacques leraar aan Hoger Instituut voor Sierkunsten in Brussel, maar na drie jaar keert hij naar Leuven terug.

Ondertussen was hij reeds aangetrokken door de heer Watelet, directeur van de “**Produits Céramiques de la Dyle**” in Wijgmaal, een bedrijf dat tot dan toe enkel industriële tegels vervaardigde. Jacques gaat er halftijds aan de slag en leidt er een afdeling waar siervazen en ander decoratief aardewerk volgens de aloude procedés vervaardigd worden. Op dat ogenblik woont Jacques in de Weldadigheidsstraat.

Tabakspot ontworpen
voor de heer Watelet

Vanaf 1947 wordt het atelier in Wijgmaal versterkt met de zusters Hanquiné, en de ploeg rond Jacques begint hier ook met de productie van handgeschilderde zgn. **'Delftsblauwe' wandtegeltjes**, maar daarbuiten blijft hij ook zijn eigen produkten verder ontwikkelen en experimenteert hij voortdurend met nieuwe technieken en leemsoorten. Ook Constant blijft actief in het ceramiekbedrijf.

In 1948 vertegenwoordigt Jacques de N.V. Ceramiekproducten De Dijle op de tentoonstelling van Belgische kunstkeramiek in Brussel en een jaar later is zijn werk te zien op het kunstsalon van schilderkunst en toegepaste kunsten in Leuven.

In 1958 wordt Jacques aangesteld als leraar in de keramiek aan de Leuvense Academie voor Schone Kunsten waar hij een nieuwe generatie leerlingen opleidt. Vanaf 1958 wordt de Wijgmaalse keramiekfabriek samengevoegd met **Gilliot in Hemiksem** en het decoratieatelier met handgeschilderde tegels en sierproducten stopgezet.

Vanaf dan begint Jacques, samen met het vroegere personeel uit het Wijgmaalse atelier, een eigen zaak op de **Diestsevest** (eerst Tempelhof) te Leuven: **"Keramiek van Leuven"** – **"Céramique de Louvain"**. Hij vervaardigt hier de Delftsblauwe wandtegeltjes, die hij enkele jaren voordien gecreëerd had voor de "Produits Céramiques de la Dyle", en de fabrieken van Hemiksem leveren hem hiervoor het glazuur en de biscuittegels.

Daarnaast maakt Jacques ook allerhande stukken die door het cliënteel zelf voor bepaalde gelegenheden worden besteld. Hij schrijft hierover in zijn prospectus: *"Een zelfstandig kunstatelier biedt meer mogelijkheden dan een fabriek en laat toe aan alle suggesties vanwege het cliënteel met meer soepelheid gevolg te geven en eventueel nieuwigheden te scheppen. Alle bestellingen zullen met de grootste zorg en nauwkeurigheid worden uitgevoerd"*.

Tegeltableau met gezicht op het atelier en onderaan voorstelling van het bedrijf "Céramiques de la Dyle", ontworpen voor de tentoonstelling in Brussel in 1947

Schouwmantel met deco-ratie van "Delft-blauwe" tegeltjes (1947)

Bezoek van koningin Elisabeth aan de tentoonstelling in Brussel in 1947

Constant Charlier en koning Boudewijn bij de herdenkingschotel met voorstelling van de Koninklijke Bibliotheek Albert I (1969)

Tot aan zijn overlijden in 1964 blijft Jacques werkzaam in zijn atelier op de Diestevest. Samen met Constant vervaardigen de broers vanaf de jaren 50 vooral **gepersonaliseerde sierborden en vazen**, ontworpen ter gelegenheid van vieringen of verjaardagen, heel vaak gedecoreerd met een iconografie die geïnspireerd is op middeleeuwse miniaturen of gravures. Ook gehistorieerde tegeltableaux worden regelmatig in het atelier besteld.

Na Jacques' overlijden zetten Constant en Madeleine Hanquiné de zaak voort tot ze definitief verdwijnt in 1977.

Van deze latere productie vermelden we hier alleen de vervaardiging voor het koningspaar **Boudewijn en Fabiola** van een **herdenkingschotel** ter gelegenheid van de opening van de Koninklijke Bibliotheek Albert I in 1969, gedecoreerd met de voorstelling van het nieuwe gebouw.

Nog in 1981 wordt in **Brussel** een **tentoonstelling** gewijd aan het werk van het atelier Charlier, hoofdzakelijk dan van Constant, de laatste dan nog in leven zijnde zoon van Arthur, die op het einde van de 19de eeuw het atelier opstartte. Constant zelf overlijdt op 3 september 1987. **Ondertussen verdwijnen, althans in het Leuvense straatbeeld, de laatste getuigenissen van dit eens zo geroemde kunstatelier.**

BIBLIOGRAFIE

MAES, Paul Victor, *Oud brandglas uit Leuvens privébezit*, in *Oude kunst in Leuvens privébezit* (tent. cat.), Leuven, 1964, 155-190.

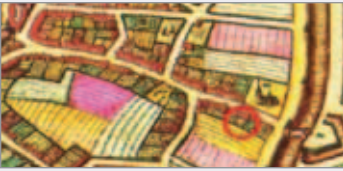
ID., *De aardewerkproductie van het atelier Arthur Charlier en zonen (1892-ca.1930)*, in *Arca Lovaniensis. Artes atque historiae reserans documenta*, 9/a, *Jaarboek 1980*, Leuven, 1982, p. 169-180.

ID., *Leuvens brandglas. De produktie tijdens de 16de eeuw en de nabootsing van oude brandglasmedaillons in de 19de en 20ste eeuw* (*Arca Lovaniensis. Artes atque historiae reserans documenta*, 13, *Jaarboek 1987*), Leuven, 1987.

SMEYERS, Maurits, *Armand Thiéry (Gentbrugge, 1868 – Leuven, 1955). Apologie voor een geniaal zonderling* (*Arca Lovaniensis. Artes atque historiae reserans documenta 19-20, Jaarboek 1990-1991*), Leuven, 1992.

De geschiedenis van de bottelarij Devroey

Ramon Kenis - Rob Verbruggen

1269 De Tiensestraat, **vermeld als Hollestraat (Hoelstraete)**, heeft een natuurlijk kronkelend verloop en vormt samen met de Brussel-sestraat de belangrijkste ontwikkelingsas van Leuven.

1364 Bouw **kapel van O.L.Vrouw-Ginder-Buiten** (illustratie 1).

15de eeuw Het deel langs deze invalsweg binnen de 1ste ringmuur groeit snel en daarbuiten liggen enkele **pachthoven** tot aan de Tiensepoort.

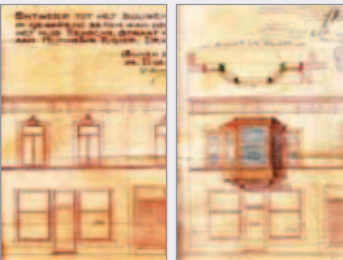
1580 Het **pachthof Sint-Kristoffel** (illustratie 3 nr.1) wordt vermeld op de huidige ingang van de bottelarij op ongeveer op 75 meter van de ringmuur. Het pachthof Havens (illustratie 3 nr.2) ligt dichtbij de ringmuur.

1719 Het wijkboek vermeldt op de site Devroey een **hofstede met schuur en stallen** achteraan.

1793 De **windmolen op de tumulus** (illustratie 2) in de buurt, gebouwd door E. De Bruyn, wordt verwoest.

19de eeuw Volgens het **plan-Laenen** wordt een nieuw stadsdeel volgebouwd. De hofstede Sint-Kristoffel, later pachthof Ravoet, wordt omgebouwd tot de nog bestaande **neoclassicistische voorbouw** (illustratie 8).

20ste eeuw **Ambachtelijke ateliers en bedrijven**, zoals de bottelarij Devroey, ontwikkelen zich langs de drukke commerciële Tiensestraat.

1912 Egide (Jules) Devroey houdt een **kruidenierszaak** open vlak bij de Tiensepoort (265) en koopt van hovenier J. Neessens het huidige pand, gelegen juist naast het foeragemagazijn van het leger.

1913 De huidige woning nr. 254 wordt verbouwd. In de voorkamer komt een **café met een nieuwe toegangspui** (illustratie 4) in plaats van de twee klassieke ramen. De aanbouw op de gelijkvloerse verdieping wordt keuken en vergroot met een bijkomende dienstruimte.

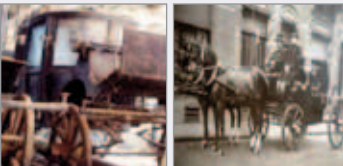
1936 In de voorgevel wordt een erker in beton gebouwd die de twee neoclassicistische ramen vervangt (illustratie 5).

Op de aanhorige gebouwen in de binnenzone bouwt Egide Devroey een verdieping voor de **bottelarij** (illustratie 6). Het bier en de gekende limonade Pic-nic van eigen fabrikaat worden geëxporteerd. Zijn vrouw baat een **likeurwinkel** uit.

Een latere bloeiende activiteit is de **verhuring van ceremoniekoetsen** (illustratie 10). Een dozijn volbloedpaarden en vele koetsen staan klaar voor het vervoer bij allerhande plechtigheden.

2008 Het pand wordt na stopzetten van de activiteiten **verkocht**. Het **roerend interieur**, markante bottelarijuitrusting, unieke ceremoniekoetsen, losse bedrijfsuitrusting, cassetedeuren, los- en laaduitrusting en vele erfgoedvoorwerpen rond de productie van likeur samen met een tiental ceremoniekoetsen (illustratie 9) worden door **opkoop** over Vlaanderen verspreid.

2011 Een **bouwaanraag** voor de sloop van het geheel en nieuwbouw als studentenresidentie wordt ingediend door de NV Group Globiss. Deze ontmantelt onverwachts de mooie industriële glazen binnenwanden, typisch buitenschrijnwerk en overgebleven industrieel erfgoed. Het pand 'ontglipte' ten onrechte Ruimte en Erfgoed tijdens een vroegere inventarisatie.

Herwaardering karakter van historische straat

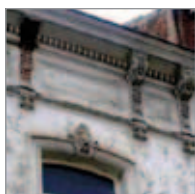
De Tiensestraat is verstoken van onderhoud en geeft de indruk dat ook dit pand niet meer kan herbestemd worden. In de historische Tiensestraat staan gelukkig nog vergelijkbare panden qua periode en stijl, voorbeelden die het straatbeeld schragen, zoals de bloemenzaak-kapper, Car-Audio en nog enkele opgefriste panden.

Het vervangen van stijlvolle panden door monotone bouwblokken met anonieme gevels zoals het nieuwe project van NV Group Globiss verarmt de stedelijkheid en vernietigt haar aantrekkingskracht.

Behoud en renovatie waardevol pand

De uitstraling van de neoclassicistische gevel na renovatie en onderhoud kan het best aangetoond worden a.h.v. een vergelijkbaar pand. Het detail van de bekroning van het met afbraak bedreigd pand van de Bottelarij (rechts) en een gerenoveerd pand (links) spreekt boekdelen.

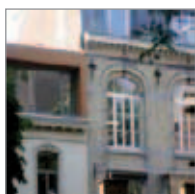
'Oud-nieuw' drager van stedelijke ontwikkeling

De organische vernieuwing met het meenemen van waardevolle panden uit het verleden maakt dat verscheidenheid de geschiedenis van de stedelijke ontwikkeling weergeeft. Een mooi voorbeeld van integratie van oud en nieuw is de design-meubelzaak op de Tervuursevest en de geslaagde ombouw van bestaande gebouwen van de Vlerick managementschool in de Vlamingstraat.

Mix van functies i.p.v. monofunctionaliteit

Door grootschalige nieuwbouw met bijna uitsluitend kamers wordt één van de belangrijkste oude primaire assen herleid tot bijna uitsluitend studentenhuysvesting zonder gezinnen. Voorzieningen, diensten en stedelijke bedrijvigheid afbouwen en nog enkel studentenhuysvesting voorzien is nefast en is hier reeds ver gevorderd. Revitalisatie is nodig.

Red de bottelarij... de start

Ramon Kenis - Rob Verbruggen

Zoals in onze vorige nieuwsbrief aangekondigd was het weer zover: een gele affiche op het raam van de voormalige **bottelarij Devroey** gelegen in de Tiensestraat 248. Het zoveelste waardevolle pand in Leuven met sloop bedreigd.

De eerste actie van het LHG bestond erin de juiste analyse en gegevens te verzamelen van dit pand en site als onderdeel van de **informatie** naar overheid en bewoners.

Vanaf de bekendmaking en parallel met de informatievergaring nam het LHG contact op met de provinciale dienst **Ruimte en Erfgoed** (R&E). Daaruit bleek dat het pand Devroey hun bij de herinventarisatie "ontglipt" was, omdat het onderzoek enkel vanaf de straat gebeurd was. Dit omdat men niet zomaar toegang tot de eigendom kan hebben. Aldus kon men geen weet hebben van het waardevolle achter de gevel. R&E gaf wel te kennen dat, indien de stad advies zou vragen, men zeker positief zou adviseren om de bottelarij te bestempelen 'als lokaal historisch belangrijk'.

Er werd een uitgebreide documentatie aan R&E bezorgd. Die bestond uit fotografisch materiaal gemaakt bij de verkoop van het pand in samenwerking met SIWE en een tweede reeks foto's tussentijds ter plaatse gemaakt bij de bekendmaking.

Het LHG heeft onmiddellijk **contact gelegd met omwonenden en handelaars** door middel van gesprekken en een informatiebrochure. Tijdens **sitebezoeken**, waarop wegens de hoogdringendheid slechts de emailbezitters onder de LHG-leden en de bewoners konden worden uitgenodigd, werd de historiek van de bottelarij en koetsenbedrijf Devroey en het historisch belang van deze wijk uitgelegd. Bijzonder interessant was een kort bezoek aan de prachtig gerestaureerde Korbek-Logang, dat de rijkdom van de Tiensestaat illustreerde. Het werd ook duidelijk dat het vervangen van dit pand door een zielloze studentenkazerne de deur zou openzetten voor de verdere teloorgang van deze buurt, terwijl het pand zich na restauratie perfect leent tot een herbesteding, met ruimte voor een handelszaak, enkele gezinswoningen en een aantal studentenkamers.

Ondanks de korte termijn werden toch 61 **bezwaarschriften**, ondertekend door LHG-leden, bewoners en handelaars van de Tiensestraat, grotendeels via het LHG ingediend. Tijdens het openbaar onderzoek signaleerde een bezorgde buurtbewoner het feit dat reeds begonnen was met de **ontmanteling en afbraak** van deuren en ramen en industriële uitrusting van de bottelarij [zie foto's vóór en na ontmanteling]. Dat bij het verbouwen van een pand waardevol materiaal reeds kan ontmanteld worden blijft een probleem voor het ontsluiten van erfgoed.

Red de bottelarij... het vervolg

Ramon Kenis - Rob Verbruggen

Tengevolge van deze afbraakoperatie werd gestart met een bijkomende petitie ter ondersteuning van de bezwaarschriften. Met deze petitieactie werd een 120-tal mensen bereikt. De ondertekende **petities** werden samen met een copie van de bezwaarschriften **aan de schepen van Ruimtelijke Ordening overgemaakt op woensdag 27 april** in aanwezigheid van een vijftiental LHG-leden, buurtbewoners en handelaars. In een samenspraak ter plaatse tussen schepen en aanwezigen werd de geschiedenis en erfgoedwaarde van het pand toegelicht en bepleit.

Er vond een levendig gesprek plaats, waarbij schepen Beckers wel oren had voor de argumenten van de bewoners, maar weinig hoop gaf. Omdat het pand Devroey (nog) niet opgenomen was in de inventaris van waardevol onroerend erfgoed van het VIOE, was er voor de stad geen juridische grond om tijdens het openbaar onderzoek hierover advies aan R&E te vragen.

Als bijkomende informatie ter ondersteuning van bezwaarschriften en petitie werd aanvullend aan de schepen van Ruimtelijke Ordening een **publicatie** overgemaakt die de historische context en de geschiedenis en erfgoedwaarde van het pand toelicht. Dit document is ondertussen **op de website van het LHG** geplaatst en voor iedereen raadpleegbaar.

In afwachting van een beslissing van het College van Burgemeester en Schepenen werden alle **gemeenteraadsleden** op de hoogte gebracht van het standpunt van het LHG via deze uitgebreide publicatie.

Op 27 mei werd door het college van burgemeester en schepenen van Leuven de bouwaanvraag voor het nieuwbouwproject **GEWEIGERD, MAAR ...!** De weigering van het project slaat enkel op de stedenbouwkundige aspecten van de nieuwbouw. Voor de stad is de afbraak van het pand op zich geen probleem!

De stad stelt in de beoordeling wel: ... *Indien bij een latere beoordeling een formele erkenning van deze erfgoedwaarde wel het geval zou zijn, kan hierover een andere beoordeling gegeven worden. Het is echter volstrekt onduidelijk welke bijkomende elementen beschikbaar zijn vanuit de bezwaren om in de nabije toekomst anders over de erfgoedwaarden te oordelen dan in de recente inventarisatieperiode.*

Een lichtpunt is dat, om het ontbreken van de opname door R&E van het pand Devroey te verhelpen, R&E tijdens het openbaar onderzoek in overleg met het VIOE, het pand reeds bestempelde als lokaal waardevol erfgoed. Wordt vervolgd...

Erfgoededucatie - project Sint-Jakob

Op 31 mei en 1 juni ging met 50 tweedejaars van het SO in Mater Dei Leuven een erfgoedproject door in het kader van Aqueduct, een Comeniusproject rond Erfgoededucatie en de Europese Sleutelcompetenties. De leerlingen kregen eerst input rond verschillende thema's, waaronder de Kruidtuin, een fotozoektocht rond de gevels in de Sint-Jacobsparochie en een traject in de Sint-Jacobskerk. Rond de laatste twee thema's bezorgde het LHG de nodige informatie.

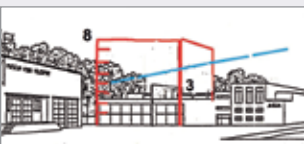
Keizersberg - vernieuwd mooi publiekpark open, maar het AFGRAVEN van de heuvel is vanuit erfgoedwaarde NIET TE VERDEDIGEN!

Uit de affiches in situ van het openbaar onderzoek van 23-12-2010: ... *De beleidsmatige gewenste ontwikkelingen van Leuven vermelden het verwijderen van een grote hoeveelheid van het bestaande talud op de hoek en langs het domein Keizersberg, Op de hoek van 'Achter de latten en de Wolvengracht' wordt een nieuwe trapconstructie voorzien als aansluiting met de nog bestaande historische tramweg.*

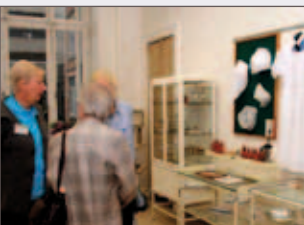
Ruimte en Erfgoed geeft een vergunning ... *onder voorwaarde van het nemen van maatregelen om de muurresten aan de noordkant van de holle weg niet te beschadigen en geen uitheemse bomen aan te planten op de flank van de heuvel.*

Nochtans staat één paragraaf hoger in de goedkeuring... *dat Ruimte en Erfgoed, team Onroerend Erfgoed, dat door het gebruik maken van de holle weg er geen afbreuk wordt gedaan aan de erfgoedwaarde MAAR dat het DEELS AFGRAVEN van de HEUVEL vanuit erfgoedstandpunt NIET te VERDEDIGEN is. Begrijpe wie kan!*

Het nieuwe complex van Dijledal i.s.m. AGSL is echter VEEL TE HOOG. Immers in een studie in opdracht van de stad Leuven stelde prof. M. Smets: ... *voor de schaal en de positionering van de gebouwenrij speelt de Keizersberg een belangrijke rol als achtergrond. Om deze beëindiging te bewaren moet ervoor gezorgd worden dat het meest westelijk gelegen bouwblok tot MAXIMUM 3 BOUWLAGEN BEPERKT wordt.* De stad liet hier als rechter en partij de eigen maximalisatie met 8 BOUWLAGEN voorgaan op het zicht op de Keizersberg.

Opening museum HISTARUZ

Op donderdag 19 mei werd het nieuwe museum van UZ Leuven officieel geopend. In haar openingstoespraak loofde vice-rector prof. mevr. Casteels het kader van de tentoonstellingsruimte in het historisch monument het Kankerinstituut. Prof. Em. Dr. P. Broos hield de toeschouwers in de ban van zijn betoog over de eeuwenlange zoektocht naar geneeskunde. Het was een bekroning van 5 jaar hard werken, samen met 13 vrijwilligers o.l.v. één van onze LHG-bestuursleden Gerda Ceulenaere. Proficiat voor gans het team! Alles over dit nieuwe museum vind je op de www.uzleuven.be/histaruz.

Correctie in artikel over Jan Hodru in Nieuwsbrief 24, p2

De datum van het overlijden van Jean Hodru is niet 1932 zoals vermeld maar wel 1933.

Medewerking in het LHG welkom

Iedereen is welkom bij het Leuvens Historisch Genootschap. Artikels schrijven, opzoeken en archiveren, meewerken aan het secretariaat, excursies uitwerken, evenementen uitbouwen, enz.

Herfstexcursie 's-Hertogenbosch op zaterdag 24 september 2011

Ramon Kenis - Jacques Halfants

Op uitnodiging van de cultuurhistorische vereniging De Boschboom van 's-Hertogenbosch, die vorig jaar een bezoek bracht aan onze stad Leuven, zijn we nu zelf te gast in hun stad, één van de parels van het voormalige hertogdom Brabant en onze zusterstad in Nederland.

08u00 Vertrek aan de parking Bodart

10u15 Stadhuis - ontvangst

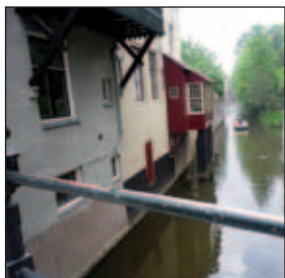
Na aankomst op het Paradeplein wandelen we via de Kerkstraat naar de Markt met voorgevel in Hollandse classicistische stijl. Hier worden we op het stadhuis verwelkomd door een delegatie van het stadsbestuur en van de Boschboom en genieten we van een typische "Bosche bol" of "sjekladebol".

11u-12u Bezoek aan de BAM

In het oude kerkgebouw aan de Bethaniëstraat heeft de BAM een stevig uitgebouwde dienst Bouwhistorie, Archeologie en Monumentenzorg. Door inventarisatie, informatie en publicaties wordt een belangrijke bijdrage geleverd om het verleden van de stad in ere te houden. We krijgen een korte voorstelling van de aanpak van deze dienst rond monumentenzorg en archeologie.

12u-13u30 Jheronimus Bosch Art Center

In de voormalige Sint-Jakobskerk is het boeiende centrum ingericht rond het oeuvre van Jheronimus Bosch, de belangrijkste kunstenaar van de regio. Zijn schilderijen zijn verspreid in het buitenland en de reproducties ervan zijn in een parcours over verschillende verdiepingen opgesteld. We krijgen eerst een rondleiding van Ed Hoffman over het werk van J. Bosch en de reconstructie van het astronomische uurwerk. Daarna kan iedereen tot aan de maaltijd op eigen houtje rondkuieren en via een lift van een prachtig 360° panorama op de stad genieten.

13u30-15u Middagmaal

In de omgeving van het museum in het midden van de historische stad genieten we van een Brabantse maaltijd.

15u-16u Sint-Jan

De Sint-Janskathedraal in Brabantse gotiek, gelegen aan het Paradeplein, is sinds kort aan de buitenzijde volledig gerestaureerd. Met zijn groot aantal luchtboogbeelden of hemelbestormers is de Sint-Jan één van de meest gedecoreerde bouwwerken van Nederland. De kathedraal vertoont gelijkenis met de Sint-Pieterskerk van Leuven.

16u-17u Sint-Jansmuseum De Bouwloods

Hier werden de vele beelden verzameld uit vroegere restauraties van de kerk. Op een anschouwelijke manier worden de verschillende fasen van restauratie van de vele voorwerpen en beelden van de Sint-Jan uitgelegd.

17u-18u Afsluitend drankje in de binnenstad

20u30 Aankomst in Leuven

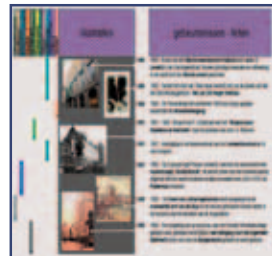

Wilt u mee op deze uitstap? Schrijf dan zo snel mogelijk in. De deelnameprijs bedraagt **55 euro per persoon** (door de grotere afstand, met alles inbegrepen zoals hierboven vermeld). Inschrijven doet u door het juiste bedrag over te schrijven op **rek. nr. 735-0107595-10**. Gelieve bij de inschrijving ook uw **emailadres/telefoonnummer** te vermelden voor verdere communicatie.

De volgorde waarin de inschrijvingsgelden op de rekening van het LHG aankomen bepaalt de volgorde van inschrijving. Het aantal plaatsen is strikt beperkt tot 48. Op tijd inschrijven is dus de boodschap. Wie niet meer mee kan wordt vooraf geïnformeerd en krijgt uiteraard zijn inschrijvingsgeld teruggestort. Mocht u kort voor het vertrek vaststellen dat u het niet haalt, bel dan steeds naar nr. 016/460422 – 049/9735742 (P. Reekmans), dan kunnen we zo mogelijk nog een andere geïnteresseerde de kans geven.

Tijdslijn - Geschiedenis stad Leuven komt eraan. Even geduld.

Dit jaarboek is opgebouwd naar thema's zoals infrastructuur, politiek en bestuur, landbouw, industrie, handel, gezondheidszorg, restauratie, recreatie, religie, onderwijs, wetenschap, cultuur en wonen. **Voorinschrijving met naamvermelding nog tot 15 oktober 2011** - storting 35€ (leden) 70€ (niet-leden) op nr. LHG. 735-0107595-10 met naam, voornaam, adres, telefoon, e-mail en aantal exemplaren. De presentatie en LHG-receptie is gepland voor het najaar met een uitnodiging aan de inschrijvers en met geschenk: reproductie in kleur van het virtuele torenontwerp Sint-Pieterskerk formaat 60cm x 30cm.

Lidmaatschap. Je kan nog steeds lid worden voor 2011. Stort nu 25 € op het LHG-rekeningnr. 735-0107595-10. U ontvangt en de voorbije nieuwsbrieven 27 en 28 en een overzichtskaart van Leuven met de universitaire colleges (1899) als cadeau, op te halen op het secretariaat na betaling lidgeld. Voordelen: gratis nieuwsbrieven, korting bij het verwerven van het jaarboek, publicaties, voorrang en korting bij excursies, gratis toegang tot onze voordrachten en site-bezoeken.

	<p>'Eigen-aardigheden uit Vlaams-Brabant', Originele tekeningen uit Leuven en omgeving, in en buiten Vlaams-Brabant, J. Halfants historicus, kaarten, familie, overzichtskaart arr. Leuven, 614 blz., luxe-kaft. Prijs leden 70€ - niet-leden 80€</p>		<p>Huizen en straten van het oude Leuven, Alfons Meulemans, jaarboek 2004, in 2 delen met deel 1 Patrimonium met beschrijving van panden en deel 2 Atlas en registers, Formaat A4, 680 blz., luxe-kaft. Prijs leden 65€ - 75€ niet-leden</p>	
<p>Jaarboek 2005, met: de ruimtelijke ordening tijdens het Frans Bewind, Pater Damiaanplein, Pauperisme en instellingen, Van Humbeek-Piron, kunstroof Sint-Kwinten, ca. 300 blz, leden 35€, niet-leden 45€</p>		<p>Jaarboek 2006 ca. 300 blz leden 35€ niet-leden 45€</p>		<p>Van Kalvermarkt tot de Layensplein, Mecenas, 1990, De geschiedenis van de voormalige Slachthuiswijk, gelegen in het centrum van de stad Leuven, zw-wit, 39 blz.15€</p>
<p>Jaarboek van het Leuvense Historisch Genootschap 2009</p>	<p>Jaarboek 2009, met onderwerpen zoals de Stadsijsskelders, Tynpelfhof, Frascati, pastorie van Sint-Kwinten, gebouw Kuithoek, Mariaverering en Pauperisme, ca. 300 blz, leden 35€, niet-leden 45€</p>		<p>De Steenstraete, vroeger en nu, vele vergelijkende foto's met feiten en gebeurtenissen van de oudste straten van Leuven, oblong A4, kleur 30€, zw-wit 15€</p>	
<p>Sint-Jakobskerk, vroeger en nu, deel 2 met kaarten, de Sacramentstoren, museumstukken en parochieleven, A4 geringd, kleur 35€</p>		<p>Sint-Jakobskerk, vroeger en nu, deel 1, met foto's van vroeger en nu en beelden uit het leven rondom deze oude Leuvense kerk, A4 geringd, kleur 35€, zw-wit 15€</p>		<p>Kraagstenen stadhuis, een mysterieuze vondst in 2009, over de toevallige vondst van de verloren gewaande kraagstenen van het stadhuis van Leuven, zw-wit 15€</p>

Red.: K. Deckers, W. Devaere, J. Halfants, R. Kenis, P. Reekmans, P. Valvckens, T. Vanderstappen, R. Verbruggen
 info: lhg@telenet.be - tel 016/ 46 04 22 – www.leuvenshistorischgenootschap.be - secr. Zat: 10-12u

Voor communicatie, gelieve uw emailadres en telefoonnummer naar LHG door te sturen.